

משק החלב ביטבתה

עדר חלב, ובצמוד לזה — מחלבה אשר תפסטר את החלב ותעבד אותו למוצריו השונים, על מנת לספק את כל תצרוכתה של אילת. הרעיון נתקבל תחילה בחיוב, ומיד נשלח אדם ללמוד את מקצוע החלב בקורס שנתקיים בבית-דגן, ואילו התכנית כולה התחילה ל"התגלגל" בין המוסדות השונים. בינתיים סיים משה את תפקידו ובאותו זמן ערערה "תנובה" על התכנית והביעה את התנגדותה הנמרצת להקמת המחלבה ביטבתה. התנגדותה הרתיעה גם את שאר המוסדות ולאחר לחץ כבד שהופעל על הקבוצה קיבלה היא עליה את הדין ו"שוכנעה" שאין להטיל אחריות כבדה כל כך על משק "צעיר" כל כך, וכך... ואז בא אלינו מדריך חדש, ישראל אבני מגבע, אשר "הפך את הקערה על פיה", החל משכנוע חברי הקבוצה ביכולתו לשאת מפעל כזה ובכדאיותו של המפעל, ועד לשכנועם של מרכז תנובה, הנהלת מח' ההתיישבות של הסוכנות ומוכירות האיחוד. פסק-הדין שונה והקמת המפעל זכתה בחנינה.

הוחל בתכנון המבנים, ברכישת הציוד ורכישת הבקר. גבנתה סככה ראשונה, לידה — ביתן חליבה מטיפוס "טאנדם" עם 6 עמדות, ובצמוד אליו — הוקמה המחלבה.

בינתיים גדל העדר שהיה במקום וה"12 הפכו ל-21. את המבנים שהיו לנו החלטנו לנצל לשיכון בני-בקר, קנינו עגלים ועגלות לפיטום ממושבים ומקיבוצים בדרום הארץ. לשם הרחבת עדר הפרות החלטנו על רכישת עגלות הרות בלבד, כדי לא להכניס מחלות עטין. הוחלט על רכישת 40 מבכירות מהיבוא ההולנדי ו-30 מבכירות ישראליות. הרכישה תוכננה לקראת הפעלת ביתן החליבה והמחלבה במחצית חודש מארס. אולם מסיבות טכניות נתאחרה ההפעלה בשבועות אחדים, ואילו מסיבות פחות טכניות הקדימו ההולנדיים את המלטותיהן בחודש, כך שמצאנו את עצמנו חולבים כ-60 מבכירות בידים, בתוך הסככה, מבוססים בזבל מחושך עד חושך. כל אחד מאנשי המקום שלמד פעם בבי"ס חקלאי והצליח לסחוט לפחות פעם אחת מעט חלב

עם הפעלת המחלבה ביטבתה והשלמת עדר החלב, הגיע הזמן למסור על התפתחות הענף במשקנו לציבור הבוחרים בארץ.

עם הקמת ההיאחזות לפני למעלה מ-10 שנים, הובאו לכאן פרה ועגלה מבית-זרע. הן חיו כאן בנעימים; הפרה הניבה חלב והעגלה התפתחה יפה עד אשר בגלל טעות מצערת נשחטו וסיימו בזה את הפרק הראשון בתולדות הרפת.

הניסיון התחדש לפני 5 שנים, עם בוא הגר עין שישד את הקבוצה. הובאו לכאן פרה ו-3 מבכירות, מהן שתיים מהיבוא ההולנדי וכן 8 עגלות בגיל שנה וחצי. במהרה נוכחו לדעת שתנאי האקלים במקום מאפשרים התפתחות נאותה של בקר-חלב. ואז העלה מדריכנו כימים ההם משה הס מתולדה, את הרעיון של הקמת

לסיום רשימותי אעיר במשפטים אחדים על מעמד היהודים במקצוע החלב באר"ב.

אם כי סיורי היה מקצועי מובהק לא יכולתי להשתחרר מן ה"חולשה" לנחש מי מבין האנשים אתם נפגשתי הוא יהודי ולנסות לצייר לעצמי תמונה על חלקם של היהודים במקצוע החלב. כמובן שבביליל האוכלוסיה מבחינה אטנית, כפי שהוא קיים באר"ב, קל מאוד לטעות בניחוש מסוג זה ואני מביא בחשבון רק אותם מקרים בהם אנשים הציגו את עצמם כיהודים. נתקלתי בכאלה — ביחידים בלבד, הן במוסדות הממרי שלה והן בתעשייה. לא נודמן לי אף לא חוואי יהודי אחד החי במשק ועוסק בייצור חלב. הפעם בלתי רגילה בשטח זה גרמה לי המחלקה לסאניטציה של החלב בעיר ניר-יוזק. היא תפריסה כולה ע"י יהודים, החל במנהלה הכללית בשם כורש, במנהלי המחלקות וכלה במפקחים במחלבות. הייתי אורחה של המחלקה הזו בשבוע החגים ובערב יום הכיפורים נפרדו ממני כולם בברכת "חתימה טובה" וביום הכיפורים היה המשרד סגור. בסה"כ אפשר לציין כי קטן מאוד חלקם של אחינו בני ישראל באר"ב בפרנסת הקרויה "משק חלב". ש. גל

ההזנה

המזון הגס מיוצר כולו במשק. הגידולים הם: עשב רודס, אספסת וסלק. כירק חורפתי ניסו לפני שנה כרוב, והשנה — ש"ש. נראה לנו שהשיבולת תהווה בעתיד את הגידול החורפתי. כל הגידולים האלה מניבים יבולים מניחים את הדעת (גם בקנה מידה "צפוני").

עדר בנר-הבקר

כפי שהזכרתי קודם, הנוהג הוא לגדל הכל עד לגיל של שנה. בתקופה זו ההזנה מבוססת על 80% מזון מרוכז. משמגיעים הולדות למשקל הרצוי, מוכרים את העגלים, וכן העגלות שאינן ראויות לשמש כפרות — לבשר, ואת שאר העגלות מזריעים וממשיכים בהזנה גדושה, אם כי מקטינים את מנת המזון המרוכז כדי למנוע השמנה יתרה. יש לציין שהחורף שלנו מסייע להתפשטותן של מחלות הינקות. בתקופה זו פורחים "השלשול הלבן" ודלקת הריאות. התוקף פת ולדות מבוגרים יותר, בגיל חודש-חודשיים. עד כה הצלחנו להתגבר יפה על המחלה הראשונה ע"י הגמעה נכונה (הקפדה על חלבאם חם במשך 8 ימים) וע"י השגחה קפדנית וטיפול מתאים מיד עם הופעת המחלה. המחלה השניה קשה יותר וגרמה לנו עד כה 3 אבידות. יש איפוא להניח שהקיץ כאן נוח יותר להתפתחות היונקים מאשר החורף והאביב. יתכן — בגלל היובש הרב.

הפריות בעדר

עד כה לא נתקלנו בבעיות מיוחדות. בשנה הראשונה השתמשנו בזירמה מ"השרות", שהיתה מגיעה באוטובוס; ההתעברות היתה טובה. בשנה שלאחריה המשכנו בהזרעה אולם לא היתה התעברות; כפי הנראה בגלל טיפול לא נכון בזירמה לאחר הגיעה למשק. רכשנו שני עגלים מחולדה ולזכותם עד היום כ-70 הריונות. כעת חידשנו שוב את ההזרעה המלאכותית ונקווה לתוצאות טובות.

ולסיכום: לאחר ההתחלה הארוכה והקשה, כדרך כל ההתחלות, נקווה להמשך קל יותר וטוב יותר, ובטוחני שלא נכזיב את כל אלה שעודדונו ועזרו לנו להגיע עד הלום.

טוביה נ.

יטבתה, יוני 1962

מפיטמה של פרה, זכה בתואר "חלב" ונקרא "לדגל". התוצאות היו ברורות: היה זה סבל לחולבים, סבל למבכירות ועומס בלתי רגיל על המשק כולו (שלא לדבר על הנזק שנגרם מפאת אי היכולת לשווק את החלב). רק תוצאה אחת חיובית היתה לאותה תקופה: כל הסיפורים על יסורי הימים הראשונים בביתן החליבה — היו כלא היו. הפרות חשו כנראה בגאולה, ומהיום הראשון צבאו על דלתות הביתן. היתה הרוחה. כיום נחלבות 80 חולבות בביתן, ובמרחק מטרים אחדים בלבד, יוצא חלב מפוסטר בבקבוקים ונשלח לאילת! אכן, עוד חזון אחד שהפך למציאות.

וכעת קצת מספרים על הרכב העדר:

פרות ומבכירות — 80

עגלות הרות — 36

עגלות עד שנה — 36

עגלים — 39

פרים — 2

ס"ה 193

בין המבכירות והעגלות ההרות יש קבוצה של כ-33 ראש, שהן עגלות שניקנו לבשר במשך השנתיים האחרונות, והושארו כמילואים לעדר הפרות עד לבוא העדר המקומי. עגלות אלה הורבעו בגיל שנה, כשמשקלן הממוצע נע סביב 350 ק"ג. אחדות מהן כבר המליטו ותנובתן מניחה את הדעת. בשיטה זו אנחנו נוהגים לגבי כל העגלות.

בעדר החולבות — 40 הן מהיבוא ההולנדי, לגביהן קשה לקבוע דברים ברורים. אף הן המליטו בגיל של 24 חודשים, סמוך מאוד לבואן למקום; החליבה בידיים, כפי שתוארה לעיל, גרמה לירידה בתנובה. נקווה שבתקופת החליבה הבאה הן תוטבנה, אם כי גם עכשיו התמונה לא גרועה ביותר. שאר הפרות הן ישראליות, בחלקן מהקבוצה הוותיקה, ובחלקן — חדשות שנרכשו במושבי הצפון. קבוצה זו עולה בתנובה על שתי הקבוצות הקודמות.

עד למחצית מאי — נחלב כל העדר פעמיים ביום. כעת, עם עליית צריכת חלב שתייה באילת, עברנו לשלוש תליבות, והתנובה היורדת מית נעה בסביבות 17 ק"ג לחולבת.